

ISBN-966-7682-82-X

Особистісно орієнтоване навчання і виховання учнівської та студентської молоді.: Збірник наукових праць викладачів та студентів. Випуск 5. Кривий Ріг, 2003.- с

Відповідальна за випуск Пікельна В.С.

Наукові рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор Буряк В.К.

доктор педагогічних наук, професор Пікельна В.С.

доктор педагогічних наук, професор Комаров В.О.

кандидат пед. наук, професор Шевченко П.І.

У збірнику наукових праць представлені статті, в яких розкриваються різноманітні шляхи запровадження особистісно орієнтованого підходу до учнів та студентів. Данна проблема розглядається на різних рівнях освіти: загальної освіти, професійно-технічної і вищої професійної школи.

Збірник адресовано науковцям, викладачам вищої школи, педагогам загально освітніх шкіл і професійних училищ, а також студентам педагогічних інститутів та університетів.

ISBN-966-7682-82-X

Здано до друку: 10 червня 2003 року.

підписано до друку: 19.02.2004

Кривий Ріг

*Пікельна В.С.
Докт. пед. наук, професор*

ОСОБИСТІСНІ ЦІННОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРАЦІ

(АБО: "НЕ ВСЕ ТАК ПОГАНО У НАШОМУ ДОМІ")

Абсолютна більшість людей розуміють, що майбутнє будь-якої держави залежить від багатьох факторів, які безпосередньо впливають на розвиток всього суспільства і окремої людини. Аксиоматичним є таке положення: добробут держави залежить від стану освіти і тих загальнолюдських цінностей, на яких тримається суспільна мораль. Названі загальнолюдські цінності розкривають учителі дітям, підліткам, юнакам ще в їх шкільні роки. Проте: вчитель може навчити школяра тільки тому, що йому самому відомо, і виховати тільки такі якості особистості, які притаманні власне йому. Саме тому педагоги вищої школи не мають права бути байдужими до якості підготовки учителів, усвідомлюючи їх роль у розвитку майбутнього суспільства. Означена проблема є гостро актуальною ще і тому, що сьогоднішня дає підстави турбуватися про якість виховання сучасної шкільної молоді.

У сучасних наукових дослідженнях, монографічних працях, статтях соціально-політичного, психолого-педагогічного і культурного характеру постійно зустрічаємося із зауваженнями щодо "морального і фізичного здоров'я нації". Значна кількість авторів тривожиться, сумує, хвилюється за стан виховання шкільної молоді. Постає питання: "Як бути далі? Які інноваційні, більш ефективні технології навчання і виховання впроваджувати? Як вдосконалювати майстерність майбутнього педагога, підвищувати результативність його діяльності?"

Суспільство і батьки учнів найчастіше звинувачують школу (тобто педагогів) за слабе навчання і виховання школярів і навпаки: педагоги звинувачують батьків за неухвалене ставлення до виховання дітей. Не виникла з "ліку цивілізації" проблема "батьки й діти", "старшого і молодшого покоління", їх стосунків, взаємооцінки та взаєморозуміння.

Досліджуючи цю проблему (її певні аспекти), ми поставили собі за мету вивчити: які особисті цінності мають бути притаманними майбутнім учителям праці. Нас цікавило: чи дійсно все так "погано у нашому домі?" Можливо глибокі

реформування у вітчизняній освіті необхідно починати з перебудови існуючої виховної системи, віддавши їй безперечний пріоритет? До речі, про це неодноразово йшлося у педагогічній пресі протягом розвитку загальної середньої освіти і в радянські часи. Відомо також, які "збитки" несе суспільство від праці вчителів, які помилково обрали свою професію, але продовжують навчати і виховувати школярів на засадах повної байдужості до їх розвитку, їх майбутньої долі і до результатів власної діяльності.

Саме з метою певного вивчення зазначених питань, нами було проведено анкетування студентів II курсу індустріально-педагогічного факультету (відкрите, офіційне). В науці відомо, що анонімне анкетування досить часто створює умови для більш ширих відповідей, але, на нашу думку, коли поставлені в анкеті питання мають певною мірою доленосний характер, можна сподіватись на ширі відповіді.

Крім того, ми звернулися до "Мудрості трьох тисячоліть" (П. Таранов, 1997р.), мудрості філософів, просвітителів, поетів різних історичних часів. Можна тільки дивуватися актуальності їх думок або певної подібності їх (цих думок) до сучасних міркувань учених і педагогів-практиків.

Невідомий жрець Стародавнього Єгипту понад трьох тисяч років тому (XX ст. до н.е.) констатує і пророкує: "Наш світ досяг критичної стадії. Діти більше не слухаються своїх батьків. Мабуть кінець світу вже не дуже далеко" [1, с. 19]. Минуло 1200 років (VIII ст. до н.е.) і відомий давньогрецький поет-міфолог Гесіод відверто висловився: "Я втратив будь-які надії відносно майбутнього нашої країни, якщо сучасна молодь завтра візьме в свої руки кермо влади, бо молодь нестерпна, нестримана, просто жаклива" [1, с. 28]. Можна навести ще багато прикладів такої оцінки молоді з боку старшого покоління в різні історичні часи, але вона (оцінка) не завжди правомірна.

Проведене нами анкетування, яким було охоплено 52 студенти (більшість з них: 18-19 років), передбачало відповіді на достатньо серйозні запитання, серед яких: "Кого я люблю?" "Про що я мрію?" "Що я ціную більш за все в житті?"

Будь-ласка, прочитайте ці відповіді і Ви відчуєте їх щирість і певну мудрість:

-Ганна А.: "Більш за все у житті я ціную порядність, чесність, духовність кожної людини. Також я ціную саме

життя, бо завдяки цьому всі люди можуть проявити всі ті якості, через які людина стає не просто людиною, а окремою особистістю”;

-Ярослава С.: “В житті я найбільше ціную відвертість, щирість і гарне ставлення до оточуючих людей, а особливо до близьких. І та людина, яка притримується таких принципів, для мене найкраща. А матеріальний стан для мене не має великого значення, бо гарні відносини не замінить ніщо”. А в мріях в мене: стрибнути з парашутом, і я сподіваюсь, що на цих канікулах моя мрія здійсниться”;

-Мар'яна Д.: “Більш за все в житті я ціную саме життя з його щасливими та “не дуже” подіями. Роблячи наступний крок, ми вчимося на минулому і намагаємося застосувати це в майбутньому. Ми згадуємо найкраще і мріємо, що це буде повторюватися знову, буде ще й нове, краще. Самим найкращим в цьому житті я вважаю зародження нового життя”;

-Наталія Ш.: “В житті я ціную найбільше чесність і справедливість. Це ті моральні якості людини, яких недостатньо в нашому суспільстві. А найбільше я ціную любов і відданість моїх батьків і дуже вдячна їм за те, як вони мене виховали”;

-Микола Ш.: “Найбільше ціную в житті це чесність, щирість, доброту, бо не в кожній людині це є. А без цього дуже важко жити в цьому світі”;

-Андрій К.: “Більше всього в житті я ціную маму та бабусю. Вони саме дорожче, що є в мене в житті”;

-Андрій Ш.: “В житті я більше всього ціную відвертість відношень та почуттів, але на жаль, цієї риси в людях стає менше і менше. В цей складний час довірити свої думки я не можу нікому, окрім батьків, які завжди мене зрозуміють. Найкращою якістю я вважаю моральність та людяність”;

-Анастасія К.: “Найбільш за все у житті я ціную своє життя за те, що воно в мене є, за те, що воно подарувало мені таких розуміючих мене батьків, гарних, надійних, веселих, цікавих друзів”;

-Олександр Ю.: “Більш за все я ціную здоров'я, любов, повагу, гарну працю, за яку гарно платять”;

-Сергій Я.: “Більш за все я ціную чесність і справедливість. На мою думку, саме ці поняття, за якими мають жити всі люди”;

-Павло С.: “Більш за все в житті ціную здоров'я, сім'ю, друзів. Не можна, звісно, повністю відмовлятися від грошей,

але й ставити себе в залежність від них теж не годиться. Також полюбляю пасивний та активний відпочинок”;

-Віталій М.: “Найбільше у житті я поважаю вірність, довіру. Також поважаю своїх батьків, брата. Ціную те, що мені батьки дали життя”;

-Катерина В.: “Найбільше в житті я ціную життя. Мені здається, що треба вміти жити, жити по-справжньому, а не існувати чи пливти за течією. Мені здається, життя – це і є сім'я, любов, друзі (в цьому понятті вся наша мужність) і, якщо ми вміємо віддаватись життю і цінувати кожен його хвилину, ми живемо не даремно”;

-Сергій Щ.: “Найбільш в житті я ціную своїх друзів та стосунки з ними. Не можна сказати, що всі мої друзі найкращі, але з ними усіма я підтримую теплі, дружні стосунки і думаю, що вони триматимуться і надалі”;

-Андрій А.: “Найбільш всього в житті я ціную любов та добрі відносини між людьми. Спостерігаючи за спілкуванням на вулиці, мені хочеться його змінити, повернути людей до ввічливості, взаємоповаги”;

-Андрій Т.: “Найбільше в житті я ціную батьків, сестричку і взагалі родину, бо це найдорожче, що в мене є. Ціную також справжню дружбу, справедливість та відповідальність за свої вчинки. Ціную те, що я навчаюсь, і що нікого не цураюсь”;

-Олександр І.: “Найбільше в житті я ціную доброту, чесність у людях. Це дві складові характеру, які повинні переважати в людині. Також переконаний, що важливу роль в житті відіграє любов”;

-Володимир П.: “Найбільш в житті я ціную: повагу до людей, дружбу, любов”;

-Едуард П.: “Найбільше в житті я ціную людяність, добropорядність, любов до батьків, дружбу, повагу до старших, здоров'я і т. д. (і кожен названу цінність можна поставити на перше місце)”;

-Михайло У.: “Більше всього у житті я ціную правду і справедливість, хоча іноді роблю зовсім не так, а потім почувую себе погано. Не шаную тих людей, які обдурюють інших і самі на тому наживаються. Я впевнений – це обернеться проти них (рано чи пізно)”;

-Любов К.: “Більш за все в житті, я вважаю, людині потрібно цінувати своє здоров'я та безпеку життя. Але не менш важливим є любов, щастя, благополуччя”;

-Олександр С.: “В людях я найбільш ціную почуття

гумору, доброти до ближніх, можливість вільно спілкуватися з іншими" та інші.

Аналізуючи відповіді другокурсників, легко помітити, що "не все так погано в нашому домі". До найголовніших, притаманних їм якостей, студенти віднесли багато відомих загальнолюдських цінностей. Перше місце серед названих цінностей займає любов до батьків та щира вдячність за їх турботу (цю цінність назвали 45 студентів, тобто 86,5%) і тільки 7 студентів (13,5% від числа опитаних) не згадали батьків. Крім того, студентами були згадані такі моральні цінності, як: порядність, чесність, духовна культура, "саме життя", здоров'я, щирість, "гарне ставлення до людей", повага до людей і близьких, справедливість, відданість, любов, доброта, "відвертість у стосунках та почуттях", надійність, розумні друзі, "гарна праця", вірність, довіра, "власна відповідальність за свої вчинки", дружба, сім'я, друзі, людяність, правдивість, вихованість, свобода, незалежність тощо.

Визначені другокурсниками цінності є дійсно загальнолюдськими (тобто вони визнані як окремою людиною, так і всім людством). Але здійснений аналіз, разом з тим, дає підстави сумувати, оскільки, розуміючи цінність сім'ї, яку в літературі досить часто називають "малою батьківщиною", студенти майже не згадують таку соціальну цінність, як "батьківщина", "рідна країна"; і таку якість особистості, як "патріотизм". Хіба батьки і педагоги перестали приділяти увагу вихованню любові до Батьківщини?

Про свій народ, про рідну країну, любов до України згадали в своїх анкетах всього 4 студента (7,7%). Таке положення є ознакою різкого зниження уваги до громадського, політичного виховання або може любов до свого народу є аксіоматично зрозумілою? Результати анкетування дозволяють зробити висновки про необхідність подальшого більш глибокого вивчення цього питання.

Кожний майбутній вчитель має знати історію свого народу, поважати свою давнину, вивчати і розвивати свою національну культуру, захищати свободу своєї країни тощо. Стародавній китайський філософ Сюнь-Цзи (IV-III ст. до н.е.) зауважував: "Не стріляй в минуле з пістолета, бо майбутнє вистрелить в тебе з гармати" [1, с. 175].

"Жахливим", на наш погляд, є те, що тільки два студента визнали як цінність, знання людини та її інтерес до пізнавальної діяльності (3,8% від числа опитаних). Саме Сюнь-Цзи підкреслював більше 2 тисяч років тому: "Навчатися потрібно все життя, до останнього дихання" і додав: "Хто не відається цілком справі, ніколи не буде мати блискучих успіхів" [1, с. 162]. Немає сумніву, що це твердження стосується сучасних і майбутніх учителів праці.

Не згадували студенти достатньо часто в своїх анкетах і таку людську цінність як праця, яка має стати життєвою потребою, дати професійне задоволення, але саме будь-яка праця потребує постійного удосконалення. Це можна пояснити тим, що студенти другого курсу денного відділення ще ніколи не працювали самостійно на виробництві. Вони ще не в змозі зрозуміти цінність свідомо обраної професії. Відомо, який збиток освіті (суспільству в цілому) завдає несвідомий, помилковий вибір професії для всього подальшого життя людини і для інших людей, з ким названа особистість буде спілкуватися на роботі.

Відомий світу Сенека Луцій Антей (молодший) ще в I-му столітті наголошував: "Хто не знає, в яку гавань пливати, для того не буває попутного вітру" [1, с. 222]. Сьогодні зростає значення профорієнтаційної роботи з учнями в загальноосвітніх школах і необхідність врахування їх власних інтересів, але виховати любов школяра до праці спроможний тільки вчитель, який сам любить свою професію і з повагою відноситься до людей праці. Мудрий Сенека зауважував: "Спершу, ніж сказати щось іншим, скажи це собі" [1, с. 223].

Доцільно, з приводу зазначеного вище, згадати грецького філософа Плотіна (III ст.), який був переконаний: "Прекрасні ми, коли пізнаємо самих себе, потворні ж, коли цього знання не маємо" [1, с. 228]. Мудрі думки повторюються, бо ще в VI ст. до н.е. Хілон із Ефор сказав: "Пізнай самого себе". Це дійсно дуже важливо для молодшої людини. Саме ці слова повторювали найвідоміші філософи світу. Ці слова завоювали весь світ і не загубились в історії, оскільки були вирізьблені на фронтоні храму Аполлона.

Згадаємо і українського філософа Григорія Сковороду, який неодноразово підкреслював (XVIII ст.) важливість вивчення власного "мікросвіту" для того, щоб бути людиною щасливою.

Після виявлення притаманних студентам моральних цінностей, ми попросили їх відповісти на питання: "Чи не помилився я, обравши професію педагога?"

Не дивлячись на те, що майбутні вчителі праці (студенти другого курсу університету) ще не мали власного досвіду роботи вчителем, вони дали досить цікаві відповіді:

- "Я вважаю що не помилився, обравши цю професію. У людини з цією професією багато можливостей і сфер, де можна працювати";

- "Я думаю, що не помилився обравши професію педагога, це дуже цікава і творча професія. У мене це сімейна традиція: мати - педагог і бабуся була педагогом, тому і я вирішив стати вчителем. Ця професія вимагає, щоб учитель був всебічно розвиненим. Мені цікаво займатися цим, оскільки це професія, без якої не було б нормального суспільства";

- "Я вважаю, що не помилився, обравши професію вчителя. Хоча всі говорять, що вчитель - це низькооплачувана робота. Але педагогічна освіта цінується, мабуть тим, що нас як педагогів вчать правильно поводитись в колективі (з дітьми та підлітками). Педагогіка та психологія, яку нам дуже ретельно викладають, допоможе влаштуватися на будь-яку роботу, стати добрим та справедливим";

- "Обравши цю професію, я не помилився, тому що вчитель постійно спілкується з дітьми, він вчить дітей пізнавати світ. І, коли вчитель готується до уроку, він читає літературу і сам вдосконалюється інтелектуально, а це в житті завжди пригодиться";

- "Мені здається, що я вчинила вірно, поступивши у цей ВУЗ. Тут я можу реалізувати свої потреби. Все життя я мріяла навчитися добре шити і нарешті, в цьому закладі, я зможу це зробити. Перша мрія, так би мовити, звершується і, я вважаю, що друга теж звершиться. А друга - це комп'ютер. Можливо аудиторного часу буде мало, але він все-таки буде";

- "Мабуть, не помилився, але в наш час чоловікові потрібно заробляти гроші, а професія вчителя мало оплачувана. Навчаючись у вузі, я зрозумів, що для роботи в школі потрібне покликання душі, якеś натхнення. Педагогічна освіта мені дуже багато дає. Я вважаю, що кожна людина повинна бути хоч трішечки педагогом";

- "На мою думку, професія педагога є однією з

найголовніших, тому, що саме від цих людей залежить освіта наступних поколінь. Педагог - людина, яка не тільки навчає, а ще й виховує. Для деяких дітей інколи вчитель заміняє батьків. Дивлячись на сучасну молодь, мені стає жакливо. Діти зараз розбещені, невиховані, у більшості відсутні будь-які поняття про моральне виховання, спілкуватися з такими дітьми важко і неприємно. Проблема в тому, що в сучасних загальноосвітніх школах працює мало вчителів, які б змогли виправити цю ситуацію. Дуже мало залишилося педагогів "старої закалки", які працюють не заради грошей чи стажу. Вони дійсно люблять дітей і хочуть навчити їх і виховати. Саме тому, я вважаю, що правильно обрала професію. Адже і моя дитина в майбутньому буде зростати і виховуватись у такому суспільстві, а я б цього не хотіла. Тому буду старатися допомагати дітям обрати правильний шлях, гідно їх виховувати і давати добрі знання";

- "Я вважаю, що не помилився обравши професію педагога тому, що на той момент, коли я вчився в школі дуже хотів стати ним, а зараз виявив, що це професія важка, але хороша. Педагогом бути добре тому, що його скрізь поважають, розуміють. Хоча і в нашій країні поки не цінують педагогів, але думаю, що це колись зміниться";

- "На мою думку, я не помилився. З 8-го класу я мріяв про професію педагога. Мені дуже подобається виховувати дітей, вчити їх";

- "Я вважаю, що професія вчителя - це дуже цікаво. Вчитель постійно спілкується з дітьми, допомагає у вирішенні їх проблем. На цю професію повинні йти ті, хто дійсно бачить себе у майбутньому вчителем. Але у наш час до університетів вступають інколи для отримання вищої освіти, а не щоб стати вчителем. Треба бути дуже цікавою і обдарованою людиною, щоб виховати гідного громадянина свого суспільства. Але якщо дитину примушують навчатися, а вона не бажає, то з такої дитини нічого не вийде. Дитина повинна сама знайти свій шлях у житті. Вона повинна визначити для себе, чим би хотіла займатися, що їй цікаво. І коли це питання буде вирішено, нею буде обрано правильний шлях у житті, вона зробить свій внесок у розвиток суспільства. У наш час у молоді майже немає ніякої добропорядності, чесності, доброзичливості. Їм аби принизити, поглузувати, посміятися з цікавої людини, не такої, як вони. Вони це роблять від свого безсилля. Цих людей у певний час не зацікавили і

не дали певних знань, не звернули на них увагу. Тому вони так і залишилися нецікавими. Навчання і виховання дітей залежить від учителів”;

–“Я вважаю, що професія вчителя – дуже цікава. Вчитель постійно спілкується з дітьми, віддає їм свої серце і душу”;

–“Я не помилюся з вибором професії. Вважаю, що педагог повинний бути чесним та справедливим, а також любити дітей і ставитися до них з повагою. На факультеті, де я навчаюся, окрім педагогічного напрямку є все те, що потрібно у подальшому житті людини. Коли я читаю історичні книги, я захоплююся відвагою таких людей, як князь Кий, Чингізхан, хан Батий, Субудай Багатур, Ярема (Єрмак), Монте Крісто, “Лев’яче Серце” – ці люди розраховували тільки на свої можливості і на своїх друзів. Мене завжди вражала сила волі цих людей. Для них головне – це совість та правда. Педагог повинний мати волю, бути справедливим і мудрим;

–“Коли я обрала професію педагога, я, перш за все, думала, що разом з вищою освітою я здобуду педагогічні навички. Це потрібно мені буде у майбутньому, адже для моїх майбутніх дітей я буду найпершим у їх житті педагогом і вихователем, від мене залежить, в першу чергу, ким стануть мої майбутні діти.

Працюючи педагогом, я буду навчати і виховувати наступне покоління громадян нашої країни. Рівень життя у нашій країні залежить від того, хто в ній житиме, а це цілком залежить від педагогів. Саме тому, коли я буду працювати вчителем, я буду робити свій маленький внесок у наше світле майбутнє. Я дуже люблю працювати і спілкуватися з дітьми, у мене завжди гарний настрій, коли я спілкуюся з дітьми, бо діти – це і є найбільша цінність. Діти – це наше майбутнє”;

–“Коли я поступав в КДПУ, навіть не усвідомлював себе на місці педагога. Але, під час навчання, я змінив свою думку і не шкодую, що навчаюсь у педагогічному закладі”;

–“Ще у школі, будучи дев’ятикласником, я вирішив стати вчителем. Мене дуже приваблює ця професія. В одинадцятому класі я порадився з учителем трудового навчання (який також закінчив вуз) і неодмінно вирішив вступити на індустріально-педагогічний факультет. Коли в школі, сидячи на уроці, я слухав учителя, то я уявляв себе на його місці. Я міркував, а чи впораюся я з класом, чи зможу взяти

на себе відповідальність за дітей. Часом, згадуючи дії шкільних вчителів, я думав, щоб я вчинив в тій чи іншій ситуації. Іноді оптимальне рішення знайти дуже важко. Взагалі професія вчителя - дуже важка професія, роботу, яку вчитель робить за один день, можна порівняти з роботою людини, яка кує залізо.

Мені дуже подобається спілкуватися з дітьми, а особливо коли моя розповідь їх цікавить. Адже, насамперед, вчитель повинний привернути увагу дітей, а зробити це можна тільки зацікавивши їх. Я вважаю, що не помилився, вибравши професію педагога. Що може бути краще, ніж спостерігати як твої вихованці з кожним роком стають все дорослішими, все розумнішими людьми. Проводити бесіди, надавати корисні поради - це завжди добре”;

-“Мене іноді запитують про те, чи не помилився я, обравши професію вчителя. Спочатку, коли я вступив до ВУЗу, я вважав, що ця професія мені не потрібна, але мене переконали в цьому і я сам тепер переконався в цьому після пасивної практики на 2 курсі в СШ № 75”;

-“Я не помилився у виборі професії. В цій професії недолік лише один-малий заробіток. А головна перевага - це можливість давати знання учням”;

-“Звісно ні. Тому, що я дуже люблю дітей і хочу навчитися виховувати їх”;

-“Спочатку жалкувала з приводу вступу в КДПУ, бо професія вчителя мало оплачувана. Якщо знати психологію дитини, вміти поставити себе на її місце, то від професії вчителя можна отримати дуже велике задоволення”;

-“На даний момент в мене не виникає сумніву з приводу обраної професії тому, що я люблю спілкуватися з дітьми та навчати їх. А вплинуло на мене те, що, навчаючись у своєму селі, я завжди бачив якісь недоліки у роботі вчителів. І в мене виникло бажання досягти чогось більшого та передати це іншим. А ще: вища освіта, на мою думку, в майбутньому буде цінуватися”;

-“Я вважаю, що я не помилився, обравши цю професію. Адже професія педагога потребує вивчення предметів різних напрямків, які всебічно розвивають людину. А я хочу стати саме такою людиною”;

-“Не помилився, обравши цю професію педагога, мені подобається навчатися у цьому університеті. Мені подобається ця професія вчителя, яку я обрав”;

-“Професія педагога, на мій погляд, дуже важка. Але вона дає свої результати: кожного дня ти спілкуєшся з дітьми, бачиш, як вони дорослішають, як змінюються і, якщо в гіршу сторону, то ти (педагог) можеш це змінити на краще. Це завжди спілкування з новими людьми, новими характерами. А для мене спілкування з новими людьми – це одне з найліпших принад у світі”;

-“Ця професія завжди потрібна”;

-“Я думаю, що не помилився з обранням професії. Я не можу сказати, що обрав професію під тиском батьків, бо я обрав собі дорогу сам. Я-перший майбутній вчитель у моїй родині.

З часом я розумію, що професія вчителя все більше і більше захоплює мене у свої обійми. Адже, робота з дітьми-нагорода, яку не кожен може отримати”;

-“Обравши професію педагога я думаю, що я не помилилася у своєму виборі. Під час проходження психолого-педагогічної практики я ще більше в цьому переконалася”;

-“В цьому семестрі я проходив психолого-педагогічну практику і мені вдалося оцінити більш-менш професію вчителя. Я не шкодую, що обрав професію вчителя”;

-“Я вважаю, що, вступивши в педагогічний університет і обравши професію педагога, я вчинила правильно і не жалкую про це”;

-“Обравши професію педагога я не помилилася і з кожним днем розумію це все більше. Ця професія допоможе мені не тільки в професійній діяльності, а й в сімейному житті та вихованні своїх дітей” і таке інше.

Багато відповідей студентів наведено у цій статті тому, що зміст їх “зачаровує” своєю ширістю, дає можливість виявити, “відчуті” мотиви вибору випускниками шкіл професії педагога. Цю спеціальність вони знають тільки з власного досвіду учня у шкільному житті (за зовнішніми проявами вчительської праці і власним емоційним відчуттям проблем цієї професії). Але саме цей, опосередковано здобутий досвід, не зруйнував позитивне відношення до майбутньої професії.

Приємним фактом (результат проведеного анкетування) є те, що наприкінці другого курсу 82,7% опитаних студентів висловили чітке позитивне відношення до обраної професії. Проте деякі студенти висловили іншу думку щодо обраної ними професії. Їх було не багато (9 студентів),

але відповіді були також ширі і відкриті. Доцільно уважно прочитати їх:

-“Якщо чесно відповідати на це питання, то я не можу відповідати остаточно, що я буду працювати вчителем. Це дуже клопітлива і відповідальна робота. Вчитель повинний знайти такий підхід, щоб учням все було ясно, щоб у них з’явився інтерес до навчання. Коли я проходив пасивну педагогічну практику, я помітив, як вчителям важко працювати. Але ця професія мені чимось і подобається. Мені хотілося б навчити дітей того, що я вмю, передати свої знання. Коли тебе весь час оточують діти, ти вважаєш себе завжди молодим і веселим. Професія вчителя - це золота професія на мою думку”;

-“Більшість учнів, як правило, впадають в крайнощі, вони або бояться вчителя, або мають його за панібрата. Тому вчителю потрібно знайти “золоту середину” у відносинах з дітьми. З ними також потрібно говорити красиво, коректно та цікаво, але це може далеко не кожний учитель. Проте, все ж таки, з дітьми цікаво, деякі діти дуже оригінальні, творчі, багато з них майже “схвачують матеріал на льоту”. Саме з цих причин я ще не визначилась чи це моє призначення - вчителювати та виховувати? Більш чітку відповідь я зможу дати після більш тісного контакту з дітьми (наприклад, після практики в таборі)”;

-“Чесно кажучи, на це питання чіткої відповіді не знаю. Бувають моменти, що професія вчителя подобається і мені хочеться бути ним, але буває, коли не хочеться”;

-“Я вже сумніваюсь, бо після проходження пасивної практики в мене склалося зовсім інше уявлення про школу. Я вважаю, що учням дали багато прав. Вони зовсім не рахуються з вчителями - глузують, ображають, перемовляються. А вчитель не може нічого з ними зробити, бо якщо і напише зауваження, то батьки не звертають на це уваги, а покарали б одного, була б наука іншим. А взагалі професія педагога не гірше за інші, тільки низькооплачувана”;

-“На це питання я не можу дати певної відповіді, бо я не зовсім хотів би працювати вчителем у школі, з дітьми, і мати велику відповідальність за їх виховання і навчання, бо я не відчуваю сил для такої роботи. Але перевага в цьому є те, що в університеті я можу навчитись поважати, цінувати та спілкуватися з людьми”;

-“На даному етапі я ще не можу чітко визначити, чи я

обрала саме ту професію, до якої в мене був би хист, яка була б мені до душі. Під час навчання в університеті та проходження пасивної практики я виявила багато переваг, але не менше і недоліків. Для того, щоб успішно працювати та співпрацювати з дітьми потрібно вміти подати себе належним чином, зосереджувати увагу дітей на собі, а саме головне - зробити так, щоб діти тебе поважали. Не кожний вчитель вміє заспокоювати дітей коректно”;

—“Я не помилився, обравши цю професію тому, що педагогічна освіта цінується за кордоном. І я думаю, що в майбутньому поїду за кордон”;

—“Чи не помилився я, обравши професію педагога? Це питання дуже складне і, щоб відповісти на нього, вважаю, необхідно більше часу, ніж два роки навчання в університеті. Потрібний більший життєвий досвід”.

Не важко помітити, що навіть в наведених відповідях студентів звучить сумнів, вагання. Тільки одна відповідь студента щодо вибору професії педагога звучала чітко негативно:

—“Я не вибирав собі професію, я поступив туди, де легше було вступити. Я навчаюся заради вищої освіти, педагогом працювати не хочу тому, що в учителів мала зарплата і я не зможу втримувати майбутню сім'ю. Як би збільшили заробітну платню удвічі, то ще можна було б подумати”.

Всі ці відповіді, які студенти (майбутні вчителі технічної і обслуговуючої праці) висловили у своїх анкетах, дозволяють зробити серйозні висновки, бо зміст відповідей (у своїй більшості) обґрунтовано. Тут доцільно згадати Сааді - ірано-таджицького мудреця і поета XIII століття, який писав: «Умен ты или глуп, велик ты или мал, не знаем мы, пока ты слова не сказал» [1, с. 363].

Анкетування показало, що наші студенти вміють розмовляти, говорити, доводити, і можна передбачити: у недалекому майбутньому в загальноосвітню школу прийдуть гарні і мудрі молоді вчителі технічної і обслуговуючої праці. Подібне анкетування дозволяє виявити особистісні орієнтири і моральні цінності студентів, а також стверджувати: “Не все так погано у нашому домі”.

Використана література:

1.Таранов П. Мудрость трех тысячелетий. - М.: АСТ, 1997. - 736с.